

УДК 631.164

JEL O13; Q10

DOI 10.32782/2786-765X/2025-10-5

Гривківська О.В.

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри економіки і права,
Національний університет харчових технологій
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4160-5914>

Вента Б.О.

здобувач третього рівня вищої освіти,
ПВНЗ «Європейський університет»
ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-9075-3708>

ІНВЕСТИЦІЙНА СТРАТЕГІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВІДНОВЛЕННЯ ТА ТРАНСФОРМАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

У статті обґрунтовано, що формування ефективної інвестиційної стратегії для аграрних підприємств стало пріоритетним завданням на національному рівні. Визначено, що розробка інвестиційної стратегії повинна базуватися на детальному аналізі початкових умов, врахуванні регіональних особливостей. Запропоновано провести діагностику стану аграрного підприємства після впливу війни, результатом чого є розрахунок індексу відновлення виробничого потенціалу. Визначено пріоритетні напрямки інвестицій: будівництво або реконструкція елеваторів і складів з акцентом на енергоефективність; відновлення доріг та під'їзних шляхів до виробничих потужностей; розвиток логістичних хабів у безпечніших регіонах; впровадження систем енергозабезпечення на основі відновлюваних джерел енергії. Встановлено, що інвестиції в переробні підприємства сприяють: підвищенню доданої вартості продукції (наприклад, замість експорту зерна відбувається виробництво борошна, круп та комбікормів); диверсифікації асортименту продукції та ринків збуту; створенню нових робочих місць у сільських районах; зменшенню залежності від зовнішніх логістичних ланцюгів. Обґрунтовано, що оптимальна структура інвестиційного фінансування передбачає ефективний розподіл джерел інвестиційних ресурсів, що забезпечує максимізацію вартості підприємства, зниження вартості капіталу (*WACC*), збереження фінансової незалежності та ефективне використання інвестицій у довгостроковій перспективі. Запропоновано оптимальну структуру інвестиційного фінансування аграрних підприємств з урахуванням джерел інвестицій, їх ролі та пропонованої частки у загальному обсязі інвестицій. Запропоновано інтегральні показники, які доцільно застосовувати для обґрунтування структури інвестиційного фінансування.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна діяльність, ефективна інвестиційна стратегія, аграрне підприємство, інвестиційне фінансування, напрямки, війна.

Постановка проблеми. Повномасштабна військова агресія, що розпочалася в Україні у 2022 році, суттєво змінила не лише політичний і соціальний ландшафт країни, а й завдала серйозного удару по її економіці. Найбільших втрат зазнали ті галузі, які мають високу залежність від фізичної інфраструктури, логістичних маршрутів і міжнародної співпраці. Аграрний сектор, який традиційно відіграє важливу роль у формуванні валового внутрішнього продукту, валютних надходжень та зайнятості сільського населення, виявився серед найбільш вразливих.

На даний час формування ефективної інвестиційної стратегії для аграрних підприємств стало пріоритетним завданням на національному рівні. Це питання стосується не лише відновлення втраченого потенціалу, а й створення нової моделі функціонування аграрної економіки, яка буде адаптована до

умов пост конфліктного середовища. У цьому контексті інвестиційна стратегія повинна розглядатися як основний механізм, що забезпечує довгостроковий вплив на конкурентоспроможність, інноваційність та стійкість аграрних підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання сутності інвестицій, інвестиційної діяльності, управління інвестиційною діяльністю, розробкою стратегії інвестиційної діяльності на міжнародному ринку, впливу факторів на розробку інвестиційної стратегії висвітлили у своїх працях відомі вітчизняні вчені Бестужева С.В., Бланк І.О., Козуб В.О., Поліщук Н.В., Горяча О.Л., Козаченко Г.В., Майорова Т.В., Федоренко Ю.І., Орехова К.В., Попадюк Я.А., Романів А.В., Ситник Є.С.

Метою статті є розробка оптимальної структури інвестиційного фінансування аграрних підприємств з урахуванням джерел

інвестицій, їх ролі та пропонованої частки у загальному обсязі інвестицій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасна інвестиційна стратегія аграрного підприємства повинна об'єднувати дві основні функції: відновлення та трансформацію. Відновлення передбачає спрямування ресурсів на усунення наслідків війни, таких як відновлення інфраструктури, оновлення машинно-тракторного парку та реконструкція зруйнованих об'єктів. Трансформація, в свою чергу, вимагає впровадження нових виробничих моделей, зокрема переходу до сталих агротехнологій, цифровізації процесів, розширення внутрішньої переробки та освоєння нових логістичних каналів.

Розробка інвестиційної стратегії повинна базуватися на детальному аналізі початкових умов. Важливо враховувати регіональні особливості: у південних та східних областях рівень руйнувань є вищим, проте ці регіони історично були аграрним центром України. Натомість західні області, які зазнали менших втрат, можуть стати платформою для перенесення частини виробництва та реалізації швидких інвестиційних проєктів.

На першому етапі доцільно провести діагностику стану аграрного підприємства після впливу війни, результатом чого є розрахунок індексу відновлення виробничого потенціалу (ІВВП):

$$ІВВП = \frac{OZ_3 + OZ_6}{OZ_{06}} \times 100\%, \quad (1)$$

де OZ_3 – вартість збережених основних засобів, OZ_6 – вартість відновлених основних засобів, OZ_{06} – вартість основних засобів до війни.

Якщо індекс відновлення виробничого потенціалу (ІВВП) становить менше 70%, підприємству необхідно провести масштабне відновлення, а стратегія повинна бути орієнтована на залучення зовнішнього фінансування.

У післявоєнний період Україні надзвичайно важливо раціоналізувати структуру інвестицій в аграрний сектор, що дозволить не лише відновити втрачені можливості, а й забезпечити довгострокову стійкість та конкурентоспроможність сільськогосподарських підприємств. Формування інвестиційної політики вимагає чіткого визначення пріоритетних напрямів, які стануть основою стратегії відновлення галузі, спрямованої на сталий розвиток.

Одним із найактуальніших викликів у післявоєнний період є мінування та деградація значної частини сільськогосподарських угідь. За інформацією Державної служби

з надзвичайних ситуацій України, понад 30% сільськогосподарських земель стали непридатними для обробітки через наявність вибухонебезпечних предметів [1]. У зв'язку з цим рекультивация земель – комплекс заходів, що включає розмінування, відновлення родючості ґрунтів та очищення від залишків боєприпасів – повинна стати пріоритетним напрямком для інвестицій. Без цього неможливе відновлення обсягів виробництва та повернення агровиробників до економічної активності.

Інвестиції в цю сферу мають бути спрямовані на залучення спеціалізованих компаній для проведення розмінування, використання геоінформаційних систем для оцінки ризиків, а також на агрохімічні заходи, спрямовані на відновлення родючості (зокрема, вапнування, внесення органічних добрив, сидерація тощо). Державна підтримка у вигляді дотацій або компенсацій витрат на рекультивацию є надзвичайно важливою, оскільки цей напрямок не приносить миттєвого доходу, але закладає основу для подальшого зростання.

Інфраструктура виступає «основою» аграрної економіки. Внаслідок військових дій значні втрати зазнали об'єкти зберігання (елеватори, склади), транспортна інфраструктура (дорожнє покриття, залізничні вузли) та енергетичні лінії постачання. Відновлення цих складових вимагатиме значних капіталовкладень, проте без них ефективно функціонування агропідприємств є неможливим.

Пріоритетними напрямками інвестицій є:

- будівництво або реконструкція елеваторів і складів з акцентом на енергоефективність;
- відновлення доріг та під'їзних шляхів до виробничих потужностей;
- розвиток логістичних хабів у безпечніших регіонах;
- впровадження систем енергозабезпечення на основі відновлених джерел енергії.

Такі інвестиції не лише забезпечують фізичне збереження та транспортування продукції, але й підвищують логістичну гнучкість галузі, що є надзвичайно важливим у умовах можливих нестабільностей.

Війна спричинила значні втрати в машинно-тракторному парку аграрних підприємств. Крім того, наявна техніка часто є морально застарілою і не відповідає вимогам сучасного ресурсоощадного виробництва. У зв'язку з цим інвестиції в технічне переоснащення слід розглядати як пріоритет, не лише з огляду на заміщення втраченого, а й з точки зору модернізації виробничих процесів.

Придбання техніки з високим ступенем автоматизації, системами точного землеробства, контролю витрат пального та

технологіями мінімального обробітку ґрунту (no-till, strip-till, mini-till) є особливо актуальним. Така техніка забезпечує:

- економію ресурсів (пального, добрив, води);
- зменшення навантаження на ґрунти;
- підвищення урожайності;
- оптимізацію трудових витрат.

Однією з основних проблем аграрного сектору до війни була його орієнтація на сировину. Більшість продукції експортувалася у формі зерна, кукурудзи та соняшникового насіння без належної переробки. У ситуації, коли експорт ускладнений, логістичні витрати високі, а ризики блокування маршрутів зростають, розвиток місцевої переробки стає вкрай важливим.

Інвестиції в переробні підприємства сприяють:

- підвищенню доданої вартості продукції (наприклад, замість експорту зерна відбувається виробництво борошна, круп та комбікормів);
- диверсифікації асортименту продукції та ринків збуту;
- створенню нових робочих місць у сільських районах;
- зменшенню залежності від зовнішніх логістичних ланцюгів.

Розвиток переробної галузі повинен супроводжуватися інвестиціями в лабораторне обладнання, стандартизацію та сертифікацію продукції відповідно до вимог ЄС [2], що забезпечить доступ до нових експортних ринків.

Сучасний аграрний сектор не може ігнорувати глобальні тренди цифровізації та екологізації. Одним із найперспективніших напрямків є інноваційне переозброєння аграрного виробництва.

Це передбачає, зокрема:

- використання дронів для моніторингу стану посівів, а також для внесення засобів захисту та добрив;
- впровадження GPS-навігації та систем точного землеробства, які допомагають зменшити витрати ресурсів і підвищити врожайність;
- застосування біодобрив, мікробіологічних препаратів та засобів біозахисту, що знижують екологічне навантаження;
- створення аграрних ІТ-платформ для планування, обліку та прогнозування виробничих результатів.

Інвестиції в інновації, хоча й вимагають значних капіталовкладень на початковому етапі, забезпечують найвищу віддачу в середньо- та довгостроковій перспективі. Крім

того, вони сприяють створенню нової екосистеми агровиробництва, яка є більш сталою, цифровою та екологічно орієнтованою.

У контексті негативного впливу воєнних дій на економіку України, зокрема в аграрному секторі, виникає нагальна потреба в удосконаленні підходів до інвестиційного забезпечення відновлення та трансформації підприємств. Одним із основних напрямків цієї трансформації є оптимізація структури інвестиційного фінансування, що передбачає раціональне співвідношення джерел, форм та інструментів залучення капіталу, враховуючи специфіку галузі, рівень ризику, фінансову стійкість підприємства та національні пріоритети.

Оптимальна структура інвестиційного фінансування передбачає ефективний розподіл джерел інвестиційних ресурсів, що забезпечує максимізацію вартості підприємства, зниження вартості капіталу (*WACC*), збереження фінансової незалежності та ефективне використання інвестицій у довгостроковій перспективі. Наукові дослідження [3; 4; 5; 6; 7] підтверджують, що оптимальне поєднання власного та позикового капіталу, бюджетного фінансування, грантових ресурсів і міжнародної технічної допомоги сприяє підвищенню інвестиційної привабливості підприємства, зменшенню ризиків ліквідності та покращенню фінансової стійкості (табл. 1).

Оптимальна структура інвестиційного фінансування аграрних підприємств передбачає ефективне поєднання різних джерел фінансування, враховуючи їхню роль, пропоновану частку в загальному обсязі інвестицій, а також відповідні переваги та потенційні ризики. Основою цієї структури є власні кошти підприємств, які забезпечують надійну фінансову базу, сприяють автономності та гнучкості у використанні ресурсів. Рекомендується, щоб частка власних коштів становила 30–40 % від загального обсягу інвестицій. Однак варто враховувати, що обмеженість власних ресурсів може уповільнити темпи зростання та реалізацію масштабних проєктів. Позикові кошти, які включають кредити та лізинг, є важливим інструментом для розширення фінансування та забезпечення оперативності в реалізації інвестиційних програм.

Рекомендується, щоб їх частка в структурі фінансування становила 25–35 %. Основні переваги цього джерела полягають у швидкому доступі до необхідного капіталу, проте слід враховувати й значні фінансові ризики, пов'язані з обслуговуванням боргових зобов'язань, а також додаткові витрати.

Таблиця 1

Оптимальна структура інвестиційного фінансування аграрних підприємств з урахуванням джерел інвестицій, їх ролі та пропонованої частки у загальному обсязі інвестицій

Джерело фінансування	Роль у структурі	Пропонована частка (%)	Основні переваги	Основні ризики та обмеження
Власні кошти підприємства	Фундаментальна база, автономність	30–40	Мінімізація залежності, гнучкість використання	Обмеженість ресурсів, уповільнене зростання
Позикові кошти (кредити, лізинг)	Розширення обсягів, оперативне фінансування	25–35	Швидкий доступ до капіталу	Фінансові ризики, витрати на обслуговування
Бюджетне фінансування	Підтримка критичних напрямів	10–15	Дотації на пріоритетні проєкти	Залежність від політики, бюрократія
Міжнародна технічна допомога	Пільгове фінансування, гранти	10–15	Доступ до інновацій, підтримка сталого розвитку	Адміністративні бар'єри, специфічні вимоги
Альтернативні джерела (краудфандинг, облігації)	Додаткові інструменти залучення капіталу	5–10	Різноманітність фінансових інструментів	Недостатній розвиток ринку, ризики довіри

Джерело: сформовано автором

Бюджетне фінансування виконує підтримуючу функцію, спрямовану на реалізацію ключових напрямів розвитку аграрного сектору. Державні кошти складають 10–15 % від загального фінансування. Серед переваг такого підходу – надання дотацій на пріоритетні проєкти, що стимулює розвиток галузі. Проте існує ризик залежності від політичних рішень та затримок через бюрократичні процедури.

Міжнародна технічна допомога, що включає пільгове фінансування та гранти, становить 10–15% інвестиційної структури. Вона відкриває доступ до інноваційних технологій і підтримує сталий розвиток підприємств. Проте, її використання ускладнюється адміністративними перешкодами та специфічними вимогами до звітності й реалізації проєктів.

Альтернативні джерела фінансування, такі як краудфандинг, випуск облігацій та інші капітальні інструменти, складають 5–10 % інвестиційної структури. Вони забезпечують різноманітність фінансових можливостей, проте їх використання обмежене через недостатній розвиток ринку та ризики, пов'язані з довірою інвесторів.

Отже, для формування ефективної інвестиційної стратегії аграрних підприємств, яка сприятиме їх стабілізації та розвитку в умовах сучасних викликів, необхідно збалансувати власні та позикові кошти, державну підтримку, міжнародну допомогу та альтернативні інструменти.

Для обґрунтування структури інвестиційного фінансування доцільно використовувати інтегральні показники, зокрема:

$$WACC = \frac{E}{V} \cdot R_e + \frac{D}{V} \cdot R_d(1-T), \quad (2)$$

де E – вартість власного капіталу, D – вартість позикового капіталу, $V = E + D$ – загальна вартість капіталу, R_e – ставка дохідності власного капіталу, R_d – ставка за кредитами, T – податкова ставка.

Оптимізація структури передбачає таку комбінацію E та D , за якої $WACC$ буде мінімізовано.

Висновки. Отже, оптимізація структури інвестиційного фінансування аграрних підприємств України в умовах війни та післявоєнного часу є надзвичайно важливою для їх відновлення, розвитку та забезпечення довгострокової життєздатності. Раціональне поєднання власних і залучених ресурсів, активне використання державної та міжнародної підтримки, а також впровадження сучасних фінансових інструментів дозволяють не лише збалансувати фінансові потоки, але й створити надійну основу для переходу до інноваційного та сталого агровиробництва.

Формування інвестиційної стратегії в аграрному секторі України повинно ґрунтуватися на системному підході. У цьому контексті пріоритетні напрямки, такі як рекультивация земель, відновлення інфраструктури, закупівля техніки, розвиток переробки та впровадження інновацій, мають розглядатися не окремо, а як складові єдиного механізму. Інтегроване фінансування цих напрямків створить синергійний ефект, що сприятиме не лише відновленню, а й суттєвій трансформації українського аграрного сектора в бік інноваційності, самодостатності та конкурентоспроможності на світових ринках.

Бібліографічний список

1. Державна служба з надзвичайних ситуацій України. URL: <https://dsns.gov.ua/>
2. Положення ЄС про стандартизацію та сертифікацію продукції. URL: https://www.ctec.lv/ua/evropeyska-ce-sertifikaciya/polozhennya_es_pro_standartizaciyu
3. Сорока Р., Рондяк Р. Оптимізація структури капіталу за критерієм максимізації рівня фінансової рентабельності. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2018. Вип. 23.16. С. 353–357.
4. Алескерова Ю. В., Червань О. Г. Управління капіталом підприємств. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 33. С. 265–271. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ifrctr_2019_33_41
5. Денищук Л. Ефективність управління капіталом підприємства. Сучасні питання економіки та фінансів. *Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції*. Київ, 30 жовтня 2019 р. КНЕУ, 2019 275 с. URL: <http://feb.tsatu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/11/CHastina-1.pdf>
6. Домбровська С. О. Оптимізація структури капіталу підприємства в умовах невизначеності економічного середовища. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2019. № 1. С. 100–107. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsue_2019_1_16
7. Патута О. С., Пришко К. Є. Вплив структури капіталу на фінансову стійкість підприємства. *Економіка і суспільство*. 2016. Вип. 2. С. 323–327. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/2_ukr/58.pdf

References

1. Derzhavna sluzhba z nadzvychainykh sytuatsii Ukrainy [State Emergency Service of Ukraine]. Available at: <https://dsns.gov.ua/>
2. Polozhennia YeS pro standartyzatsiiu ta sertyfikatsiiu produktsii [EU regulations on standardization and certification of products]. Available at: https://www.ctec.lv/ua/evropeyska-ce-sertifikaciya/polozhennya_es_pro_standartizaciyu
3. Soroka R., Rondyakh R. (2018). Optymizatsiia struktury kapitalu za kryteriiem maksymizatsii rivnia finansovoi rentabelnosti [Capital structure optimization based on the criterion of maximizing the level of financial profitability]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*. Vyp. 23.16. S. 353–357.
4. Aleskerova Yu. V., Chervan O. H. (2019). Upravlinnia kapitalom pidpriemstv [Enterprise capital management]. *Infrastruktura rynku*. Vol. 33. S. 265–271. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ifrctr_2019_33_41
5. Denyshchuk L. (2019). Efektyvnist upravlinnia kapitalom pidpriemstva. Suchasni pytannia ekonomiky ta finansiv. *Zbirnyk materialiv Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii*. Kyiv, 30 zhovtnia 2019 r. KNEU, 275 s. Available at: <http://feb.tsatu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/11/CHastina-1.pdf>
6. Dombrovska S. O. (2019). Optymizatsiia struktury kapitalu pidpriemstva v umovakh nevyznachenosti ekonomichnoho seredovyshcha [Optimization of the capital structure of an enterprise in conditions of uncertainty in the economic environment]. *Naukovyi pohliad: ekonomika ta upravlinnia*. Vol. 1. S. 100–107. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsue_2019_1_16
7. Patuta O. S., Pryshko K. Ie. (2016). Vplyv struktury kapitalu na finansovu stiikist pidpriemstva [The impact of capital structure on the financial stability of an enterprise]. *Ekonomika i suspilstvo*. Vol. 2. S. 323–327. Available at: https://economyandsociety.in.ua/journals/2_ukr/58.pdf

Стаття надійшла до редакції 15.05.2025

Oksana Hryvkiivska

Doctor of Economic Sciences, Professor,
Professor of the Department of Economics and Law,
National University of Food Technologies
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4160-5914>

Bogdan Venta

Postgraduate student,
Private Higher Educational Institution “European University”
ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-9075-3708>

INVESTMENT STRATEGY AS A TOOL FOR THE RENOVATION AND TRANSFORMATION OF ENTERPRISES IN THE AGRICULTURAL SECTOR OF UKRAINE IN WAR CONDITIONS

The article substantiates that the formation of an effective investment strategy for agricultural enterprises has become a priority task at the national level. It is determined that the development of an investment strategy should be based on a detailed analysis of the initial conditions, taking into account regional characteristics. It is proposed to conduct a diagnosis of the state of an agricultural enterprise after the impact of the war, the result of which is the calculation of the index of restoration of production potential. Priority areas of investment have been identified:

construction or reconstruction of grain elevators and warehouses with an emphasis on energy efficiency; restoration of roads and access roads to production facilities; development of logistics hubs in safer regions; implementation of energy supply systems based on renewable energy sources. It has been established that investments in processing enterprises contribute to: increasing the added value of products (for example, instead of exporting grain, flour, cereals and compound feed are produced); diversification of the product range and sales markets; creation of new jobs in rural areas; reduction of dependence on external logistics chains. It is substantiated that the optimal structure of investment financing involves the effective distribution of sources of investment resources, which ensures the maximization of the value of the enterprise, the reduction of the cost of capital (WACC), the preservation of financial independence and the effective use of investments in the long term. The optimal structure of investment financing of agricultural enterprises is proposed, taking into account the sources of investment, their role and the proposed share in the total volume of investments. Integral indicators are proposed, which are expedient to use to substantiate the structure of investment financing.

Keywords: investments, investment activity, effective investment strategy, agricultural enterprise, investment financing, directions, war.